

**INSTITUTIONEN FÖR SOCIOLOGI
OCH ARBETSVETENSKAP**

NÄR BROAR BYGGS

-Blåljuspersonal och relationsbyggande arbete

Författare: Tove Gustavsson och Malin Magnusson

Examensarbete för
Kandidat i sociologi, 15
hp: SC1501

Handledare: Cecilia
Hansen Löfstrand

Termin/år: VT2018

Abstract

Titel: När broar byggs - Blåljuspersonal och relationsbyggande arbete

Författare: Tove Gustavsson och Malin Magnusson

Handledare: Cecilia Hansen Löfstrand

Examinator: Micael Björk

Typ av arbete: Examensarbete för kandidat i sociologi 15 HP/Uppsats i arbetsvetenskap

Tidpunkt: 3 juni 2018

Antal tecken inkl. blanksteg: 68 351

Syfte och frågeställningar: Syftet med studien är att utvärdera blåljuspersonals relationsbyggande arbete i brottsförebyggande syfte samt deras samverkan med andra yrkesgrupperna i PAR-projektet. Frågorna vi besvarar är: Hur fungerar blåljuspersonalens relationsskapande arbete gentemot ungdomarna? Hur fungerar samverkan mellan olika yrkesgrupper inom projektet?

Metod och material: Materialet för denna utvärdering består av en fokusgruppsintervju med 11 personer som varade i 25 minuter, deltagande observation på sammantaget 32 timmar, tre gruppintervjuer om ca 1 timme vardera samt nio stycken enkäter.

Huvudresultat: Studien visar att blåljuspersonalen var försiktigt förväntansfulla inför PAR-projektet, men att de också tog med sig en del tidigare erfarenheter av ungdomarna som var delvis problematisk. Under projektet utvecklades blåljuspersonalens förhållningssätt på ett sätt som öppnade upp för ett relationsskapande arbete med ungdomarna. Efter projektets avslut uttrycker blåljuspersonalen att de upplever sig ha utvecklats i sin yrkesroll och att relationen till ungdomarna i Biskopsgården har förbättrats. En oväntad effekt av PAR-projektet var att blåljuspersonalen gick från att känna sig isolerade från varandra som yrkesgrupper till att uppleva en gemenskap och ett mer effektivt sätt att arbeta tillsammans.

Nyckelord: Blåljuspersonal, relationsbyggande arbete, ungdomar, samverkan, tyst kunskap

FÖRORD

Vi vill tacka vår handledare Cecilia, för hennes entusiasm och stöd genom hela processen. Vi vill också tacka Pernilla Alsterlind från Räddningstjänsten Storgöteborg som gav oss chansen att följa och utvärdera PAR-projektet.

Framförallt vill vi tacka Mohammed, Benny, Mikael, Christian, Fredrik, Anne, Mikael, Jasmin och Lotta. Det har varit ett privilegium att få ta del av era tankar. Er öppenhet och er entusiasm för att skapa bättre relationer är inspirerande!

Vi vill även tacka alla överordnade, Daniel Neck från Polisen, Jonas Eriksson från Ambulansen och Thomas Olsson från Räddningstjänsten, utan ert stöd och engagemang hade varken projektet eller vår utvärdering varit möjlig.

Alla vänner och familj som stöttat, korrekturläst, gett oss feedback och bollat idéer med oss, utan er skulle uppsatsen aldrig blivit den är.

TACK

Malin & Tove

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Blåjussabotage	5
1.2 Relationsbyggande satsningar	6
1.3 Syfte och frågeställning	7
2. Tidigare forskning	7
2.1 Projektets förlaga	8
2.2 Polisens relationsbyggande arbete	9
2.3 Former av samverkan	10
3. Metod	10
3.1 Studiens design	10
3.2 Tillträde och urval	11
3.3 Fokusgrupp med instruktörer	11
3.4 Observation av projektets genomförande	12
3.5 Gruppintervjuer med yrkesutövare	13
3.6 Enkäter	13
3.7 Etik	14
3.8 Metoddiskussion	14
4. Teori	15
4.1 Relationsbyggande arbete	15
4.2 Tyst kunskap, fördom och förförståelse	16
4.3 Polisblicken och stigmatisering	17
4.4 Samverkan	19
5. När broar byggs	20
5.1 Den tysta kunskapen	20
5.2 Blåjusblicken	23
5.3 Utsatthet och rädsla för stämpling	25
5.4 Förtroendeblicken - ett verktyg för relationsbyggande?	27
5.5 Lunchen - ett avstigmatiserande möte	28
5.6 Samverkan mellan yrkesgrupperna	30
6. Sammanfattande diskussion	32
Referenser	35
Bilaga 1 - Rekommendationer	38
Bilaga 2 - Tabell över insamlat empiriskt material	41
Bilaga 3 - Intervjuguide - Fokusgrupp med instruktörer	42
Bilaga 4 - Intervjuguide - Gruppintervjuer med yrkesutövare	43
Bilaga 5 - PAR informationstext	45

Bilaga 6 - Enkät till deltagande instruktörer	48
Bilaga 7 - Enkät till instruktörernas överordnade	50

1. Inledning

Under hösten 2009 utsattes blåljuspersonal (personal från Polisen, Ambulanssjukvården och Räddningstjänsten) på olika sätt i olika delar av Göteborg och på andra platser i landet för attacker och sabotage i sin yrkesroll. Sedan dess har blåljusorganisationerna riktat aktiva insatser och varit mer uppmärksamma på risker i yrkesutövandet. Speciellt avgörande upplevdes en stenkastning från en bro i Hjällbo som allvarligt skadade och hindrade räddningstjänstpersonal under utryckning. Händelsen markerade ett skifte i förutsättningarna för yrkesutövning för ambulanssjukvårdare och räddningstjänstpersonal i de östra delarna av Göteborg (Svd, 2011; Göteborg, 2018).

1.1 Blåljussabotage

I början av 2018 presenterade riksåklagaren ett förslag för att minska störningar och angrepp mot blåljuspersonal, och annan samhällsnyttig personal. Förslaget baseras på *Blåljusutredningen*, som visar både på att ambulanssjukvårdare undviker att åka in i vissa områden utan poliseskort, och att Räddningstjänsten ibland inte kan fullfölja sitt uppdrag till följd av angrepp eller rädsla för dylikt. Riksåklagaren menar att detta kan leda till en ojämlig tillgång till samhällets trygghetsfunktioner (SOU, 2018).

Förslaget består av tre delar som tillsammans ska skapa ett så gott straffrättsligt skydd som möjligt för blåljuspersonal. Den första delen innebär att införa ett nytt brott, *blåljussabotage*. Den brottsrubriceringen ska täcka alla angrepp och störningar som skulle kunna försvåra blåljuspersonalens arbete. Försening behöver enligt denna beskrivning alltså inte ha skett, det räcker att angreppet är av sådant slag som typiskt skulle ha kunnat orsaka försening. Den andra delen av förslaget är att skärpa straffet för den existerande brottsrubriceringen *Grovt våld/hot mot tjänsteman*, från en skala på 6 mån - 4 år till en på 1 - 6 år. Alltså nära nog en fördubbling. Den tredje delen innebär en breddning av straffskärpningsgrunden i brottsbalken. Det ska ge verktyg för domstolen att se särskilt strängt på våld och hot som riktas mot en person när denne är i tjänst. Det ska då inkludera alla yrkesutövare inte bara blåljuspersonal (SOU, 2018).

Förhoppningen är att dessa skärpningar, som ska träda i kraft under våren 2019 ska signalera hur allvarligt samhället ser på dessa angrepp och på så vis agera avskräckande, samt att det ska skapa en mer jämlik tillgång till trygghet och hjälp. Att denna typ av blåljuspersonal både har tillit till, och ingjuter tillit hos medborgarna de ska hjälpa är grundläggande för att samhället ska upplevas som tryggt.

Brottsförebyggande rådets rapport *Relation till rättsväsenden i socialt utsatta områden* pekar på att det idag finns mycket lite tillit till främst Polisen. Rapporten visar också att de som har lägst förtroende för Polisen är ungdomar och då speciellt ungdomar från utsatta områden (BRÅ, 2018: 10). Nationella operativa avdelningen hos Polismyndigheten skrev en rapport 2017 om utsatta områden och hur Räddningstjänstens, Ambulansens och Polisens arbete försvåras i utsatta områden. Av 23 särskilt utsatta områden i Sverige ligger enligt rapporten 7 stycken i Göteborg, där ibland Biskopsgården. Rapporten menar att Räddningstjänsten och Ambulansen har av rädsla för att bli utsatt för brott tvingats använda alternativa transportvägar utöver bilvägar för att kunna ta sig in i vissa områden (Nationella operativa avdelningen, 2017: 13) exempelvis stenkastning, stöld av utrustning, vandalisering av utryckningsfordon och raketskjutning (Nationella operativa avdelningen, 2017: 28).

En annan rapport visar att ett bra sätt att öka Polisens förtroende är att fokusera på relationsbyggande arbete (Politet, 2016: 27, 38), och att ökat förtroende för polis fungerar brottspreventivt. Projekt som PAR (Polis, Ambulans, Räddningstjänst), MBU (Människan Bakom Uniformen), och även Ung & Trygg, är alla samhällsatsningar som strävar efter att fungera som *sekundär social prevention* (Sahlin, 2000). Med det menas en brottspreventiv åtgärd som syftar till att förbättra relationerna och öka tilliten, riktat mot en specifik grupp (dock inte riktad mot specifika, exempelvis redan lagförda, individer) i samhället.

1.2 Relationsbyggande satsningar

PAR-projektets syfte är enligt deras informationsblad (Se bilaga 5), att stärka blåljuspersonalens relation med ungdomar i Biskopsgården. Tanken är att ungdomarna ska få en inblick i blåljuspersonalens arbete och att detta ska leda till ökad ömsesidig förståelse och respekt. PAR lanserades under våren 2017 i Stockholmsförorten Botkyrka och testas alltså nu som ett pilotprojekt i Göteborgs kommun. Målgruppen för projektet var åttondeklassare (14–

15 åringar) från fyra skolor (Ryaskolan, Jättestensskolan, Sjumilaskolan, Svartedalsskolan) i Biskopsgården. I relation till MBU, en redan etablerad satsning i relationsbyggande arbete, beskrivs PAR som ett komplement för att nå en bredare grupp ungdomar i en mer påverkingsbar ålder (Se bilaga 5).

Vår roll i projektet var att studera och utvärdera PAR-projektets inverkan ur den deltagande blåljuspersonalens perspektiv. Fokus har legat på blåljuspersonalens relationsbyggande arbete i relation till ungdomarna de möter, och deras samverkan blåljusorganisationerna emellan. Uppdraget kommer från Räddningstjänsten i Göteborg, men behandlar såväl räddningstjänstpersonal som polis och ambulanssjukvårdare. Vi undersökte hur detta projekt påverkade blåljuspersonalen som deltog som instruktörer, om det förändrade deras syn på ungdomarna, hur de upplevde projektet, hur projektet skulle kunna förbättras, och om det framkommer några oväntade resultat ur projektet.

1.3 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att utvärdera blåljuspersonalens relationsbyggande arbete i brottsförebyggande syfte och samverkan mellan yrkesgrupperna inom PAR-projektet. Utvärderingen kan bidra till utveckling och förbättring av projektet, gynna det relationsbyggande arbetet och utöka förståelsen för hur det påverkar tillit både hos blåljuspersonal och allmänheten.

Frågeställningar:

- Hur fungerar blåljuspersonalens relationsskapande arbete gentemot ungdomarna som deltar i projektet?
- Hur fungerar samverkan mellan blåljusorganisationerna inom projektet?

2. Tidigare forskning

Med undantag för MBU är mängden forskning som antingen handlar om relationsbyggande arbete med ungdomar i relation till blåljuspersonal, eller samverkan dem emellan, begränsad. Särskilt lite finns om Räddningstjänsten och Ambulanssjukvårdens relationsbyggande arbete med ungdomar. Desto mer finns dokumenterat, i form av rapporter och utredningar, om

polisens relationsbyggande satsningar med ungdomar. Vilket kanske inte är så konstigt med tanke på Polisens roll att upprätthålla lag och ordning i samhället.

När det gäller samverkan mellan blåljuspersonal finns det inget utöver konstaterande rapporter som menar att blåljuspersonal drar nytta av att bli bättre på att samarbeta på olycksplatser (Berlin & Carlström, 2008). Men det finns begränsat med forskning om gemenskap och relationsbyggande arbete mellan blåljuspersonal.

Utifrån vårt syfte och frågeställningar, utgår våra huvudteman för tidigare forskning från relationsbyggande arbete mellan blåljuspersonal och ungdomar, samt relationsbyggande och samverkan mellan de deltagande yrkesgrupperna.

2.1 Projektets förlaga

Den forskning som ligger närmast vår studie är en utvärdering som Richard Silva gjort av MBU (Silva, 2014). MBU liknar på vissa sätt PAR, i och med att även det syftar till att öka ungdomars tillit till och kunskap om blåljuspersonals arbete. Dock riktar sig MBU till ungdomar i åldern 15–20 år och utgör snarare en utbildning än ett projekt. Dessutom är det frivilligt och når därför inte samma breda grupp ungdomar som PAR.

Silva undersökte begreppen *tillit* och *systemförtroende* kring ungdomarna och blåljuspersonalen inom MBU, samt hur förbättrandet av relationerna kan skapa så kallade *vändpunkter* för de deltagande ungdomarna. Med vändpunkter menades i detta fall att ungdomarna genom sin utbildning inom MBU fick insikt i de olika uniformsyrkerna och eventuellt skulle komma att välja dessa yrken och på så vis få en positiv riktning i livet.

I slutdiskussionen tar Silva upp att det var under fikapauserna som deltagare och personal verkligen hade möjlighet att lära känna varandra och därmed faktiskt se människan bakom uniformen, men uppmärksammar att man förlorar möjligheter till sådan informell kontakt på grund av ett pressat utbildningsschema. Något som möjligtvis påverkat PAR-projektets utformning, där stor vikt läggs vid den informella lunchen som bjöds på respektive skola.

Det är tydligt i Silvas rapport att Polisen har ett mer problematiskt förhållande till ungdomarna än övrig blåljuspersonal. Detta återspeglas också i att det finns så mycket mer

forskning om Polisens relationsbyggande arbete än vad det finns om Ambulanssjukvårdens eller Räddningstjänsten.

2.2 Polisens relationsbyggande arbete

Ett exempel på forskning om Polisens behov av relationsskapande arbete är Micael Björks *Den engagerade polisen* (2012). Boken bygger på en tvåårig etnografisk aktionsforskning. I boken beskriver Björk hur polisväsendet (och andra institutioner som arbetar med kontroll) präglas av en *institutionaliserad misstro*, vilket innebär att de av nödvändighet måste se på samhället med en misstänksam blick. Men detta innebär också, menar Björk, att det relationsbyggande arbetet blir lidande (2012: 41–42). Poliserna i studien berättar att “Vi åker ut för att vara synliga och kontaktskapande, så blir vi sittandes på stationen med en småtjuv eller knarkare” (se Björk, 2012: 42). Brottsförebyggande arbete är komplext och att bygga tillit är centralt för att det ska lyckas. Björk beskriver att ödmjukhet och vilja att utvecklas är avgörande för att Polisen ska kunna ingjuta tillit hos allmänheten, vilket innebär att det är viktigt att det finns en mottaglighet för kritik (Björk, 2012: 84–86).

Annan intressant forskning i relation till vår studie är *Etnifierade polispraktiker* av Daniel Görtz (2015). Den förklarar hur poliser i Malmö förhåller sig till etnicitet inom deras organisation, och i möten med allmänheten. Görtz visar på hur polisens relationsbyggande arbete blir lidande på grund av att polisernas *tysta kunskap*, det vill säga de tidigare erfarenheter poliserna har haft av etnifierade ungdomar, påverkar hur de sedan bemöter gruppen i stort. En observation där Görtz undrar vilka ungdomar de ska fokusera på att göra kontakt med beskrivs, varpå poliserna svarat “Du kommer se vilka vi pratar med.” för att sedan provocerat inrikta sig på en grupp där de frågar ut en etnifierad tonåring. Görtz drar då slutsatsen att det troligtvis handlar om att polisen använder sig av etniska kännetecken vid urvalet (Görtz, 2015: 177–179). Han märker också att vissa poliser använder sig av sin etnicitet för att relatera till ungdomarna, vilket Görtz menar leder till att maktbalansen skiftas då polisen inte längre bara representerar Polisen utan också en like (Görtz, 2015: 175).

En möjlig tolkning är att den jugoslaviske polisen, för ungdomarna, representerar en positivt laddad möjlighet att välja sin egen framtida yrkesidentitet, vari etniciteten spelar en betydande roll. En annan tolkning är att ungdomarna uppskattar den samhörighet de känner med en av poliserna (Se Görtz, 2015: 197).

2.3 Former av samverkan

Det finns nästintill ingen tidigare forskning som fokuserar på samverkan mellan blåljuspersonal i relation till ett projekt som PAR. Däremot finns det en studie av Eric Carlström och Johan Berlin vid namn *Var och en på sin kant* som går igenom hur blåljuspersonal i olika grad samarbetar eller inte på olycksplatser och vad för inverkan det kan ha. Statliga organ är ofta uppdelade och separerade organisationsmässigt, något som Carlström och Berlin menar får negativa effekter när det gäller blåljusorganisationer, där samarbeten som tidigare existerat eventuellt hade kunnat fortsätta i någon form för att undvika isolering och uppmuntra större kontaktyta och samverkan (Berlin & Carlström, 2008).

Carlström och Berlin definierar tre olika former av samverkan där det går från en väldigt låg form av samverkan till en högintensiv samverkan. Bristen på intentionell och överenskommen samverkan beskrivs kunna leda till negativ samverkan. Ett exempel ges på en situation där ambulanssjukvårdare ljugit om en arbetssituation och beskrivit den som "hotfull" för att polis skulle bli tvingade att komma och hjälpa till (Berlin & Carlström, 2008).

Även Silva berör samverkan i sin utvärdering av MBU. Han talar då främst om den, av blåljuspersonal, upplevda bonusen att mötet och samarbetet med de andra yrkesgrupperna lett till förbättrade förutsättningar i det dagliga yrkesutövandet. Något som också ökat känslan av trygghet för personalen (Silva, 2014).

3. Metod

3.1 Studiens design

I denna studie utvärderar vi PAR utifrån blåljuspersonalens perspektiv. Vi är intresserade av att se hur projektet påverkar deras förhållningssätt, både gentemot ungdomarna och varandra som yrkesgrupper. För att kunna göra en sådan jämförelse har vi samlat in material före, under och efter projektet. Vårt material består av en fokusgruppsintervju, deltagande observation av projektets genomförande, gruppintervjuer med vardera yrkesgrupp som vi har hållit efter dess avslut, och slutligen har vi följt upp med enkäter med kvalitativa frågor.

3.2 Tillträde och urval

Inför planeringen av vår studie hade vi ett inledande möte med Pernilla Alsterlind som är verksamhetsutvecklare hos Räddningstjänsten Storgöteborg. Vi presenterade då hur vår studie skulle kunna se ut och genomföras och i samarbete med henne gjorde vi upp en grov plan för hur vårt tillträde till möten och observation av PAR skulle gå till. Urvalet av observationstillfällen och instruktörer dikterades av projektets upplägg. Vi har därför inte haft någon möjlighet att påverka urvalet.

Fokusgruppsintervjun med instruktörerna genomförde vi i anslutning till ett förberedande möte som hölls på Lundby brandstation (där PAR även genomfördes den efterföljande veckan). Instruktörerna som deltog i fokusgruppen var två poliser, fyra ambulanssjukvårdare, och tre räddningstjänstpersonal.

Under slutet av PAR-veckan bestämde vi, i samråd med vardera yrkesgrupp, datum och plats för gruppintervjuer med instruktörerna. Samtliga föredrog att gruppintervjuerna genomfördes på deras respektive arbetsplatser, då det förenklade deras möjlighet att närvara samtidigt. Det visade sig också ge en bra och avslappnad stämning att de var på "hemmaplan".

3.3 Fokusgrupp med instruktörer

För att få inblick i vad blåljuspersonalen haft för förväntningar inför projektet och vad de haft för syn på ungdomar från Biskopsgården, höll vi en fokusgruppsintervju med de instruktörer som skulle delta i PAR. Anledningen till att vi valde denna metod var att den gav oss ett rikt material på kort tid (Yin, 2011: 145), och att det var praktiskt att utnyttja ett tillfälle då alla instruktörer ändå skulle samlas för ett förberedande möte. Vi bad de som var ansvariga för att organisera PAR att informera instruktörerna att vi skulle behöva lite tid med dem efter mötet.

Med tanke på komplexiteten i att genomföra en så stor fokusgrupp som denna, och eftersom att vi hade begränsad erfarenhet av metoden var det viktigt för oss att förbereda oss väl (Yin, 2011: 144). Vi tog därför fram en intervjuguide som var uppdelad i tre områden; *Inställning till ungdomarna/området*, *Förväntningar på projektet*, *Upplevelser av utsatthet i arbete* (Se bilaga 4).

Under fokusgruppsintervjun fördelade vi rollerna så att den ena av oss agerade moderator, medan den andra förde anteckningar. Innan vi började inspelning förklarade vi syftet med att spela in, och frågade om deltagarna samtyckte till att vi spelade in. Vi inledde intervjun med en utförlig presentation av oss själva, syftet med vår studie och dess etiska aspekter.

3.4 Observation av projektets genomförande

Genom att använda oss av deltagande observation kunde vi se hur projektet genomfördes, huruvida det utvecklades, vad som kunde förbättras och vad som redan fungerat väl. Vi observerade under alla fyra dagar projektet pågick.

För att kunna skapa ett så stort material som möjligt och samtidigt säkra hög validitet, valde vi att både observera tillsammans och isär (men då med två studenter som utförde en utvärdering av samma projekt, med fokus på ungdomarnas utveckling). Vi följde en grupp ungdomar varje dag medan de tog del av vardera yrkesgrupps presentation. Detta gav oss möjlighet att jämföra bemötande och reaktioner. Vi satt längst bak under presentationerna och förde anteckningar. Efteråt följde vi också med till respektive skola för att observera luncherna (Se bilaga 2).

Med tanke på att etnografisk forskning består av två centrala delar, observation av ett speciellt fält och fältanteckningar som skapas utifrån denna observation (Dewalt & Dewalt, 2011: 1), har vi antecknat oberoende av varandra och sedan gått igenom vad vi sett först efter observationstillfället. Emerson et al. (2011) menar att det inte finns ett allmängiltigt perfekt sätt att anteckna, utan att anteckningarna fångar det observatören har uppfattat. Att det funnits olikheter i hur vi antecknat visar på att vi är olika individer med olika erfarenheter och perspektiv (Emerson, Fretz & Shaw, 2011: 5–6). Vi ser det som en styrka att studien utförts av två personer som varit med och analyserat, observerat och fört anteckningar ur olika perspektiv under projektet.

Vi valde olika tekniker för att anteckna. En av oss använde sig av så kallade *jottings*, ord eller fraser antecknades för att få igång minnet vid transkribering (Emerson, Fretz & Shaw, 2011: 29). Medan den andra valde en *deskriptiv* metod för att anteckna (Emerson, Fretz & Shaw, 2011: 57–62), där detaljer om situationer och vad som sades antecknades, och kompletterades

med jottings/fria reflektioner i marginalen. Sammantaget gav detta oss ett rikt material att arbeta med.

3.5 Gruppintervjuer med yrkesutövare

Vårt fokus under gruppintervjuerna låg på hur instruktörerna upplevt PAR och hur de resonerade kring interaktionen med ungdomarna. Intervjuerna har haft en medelhög nivå av standardisering (Trost, 2010: 39), det vill säga att vi har följt samma intervjuguide, men med mindre anpassningar utifrån yrkesgrupp och observationerna vi gjort på de aktuella instruktörerna under fokusgrupp/deltagande observation (Se bilaga 3). Vi ställde i stort sett samma frågor till alla tre grupper, i samma ordning, men lämnade utrymme för ett semistrukturerat samtal (Dalen, 2015: 34). På samma sätt som under fokusgruppen har vi även inlett gruppintervjuerna med att be om lov att spela in.

Vi valde aktivt att undvika “Varför”-frågor, för att undgå att uppfattas som ifrågasättande av ett beteende/uttalande (Trost, 2010: 103). Istället använde vi oss av fraser som “Vill du utveckla?” “Berätta gärna mer...” “Hur menar du då?”.

Grupperna vi intervjuat har varit olika stora (Se bilaga 2). Men vi valde, i enlighet med vad Yin (2011: 144) skriver om storlekar på gruppintervjuer, att förhålla oss ungefär på samma sätt vid samtliga intervjutillfällen.

3.6 Enkäter

För att validera våra begynnande resultat gjorde vi två uppföljande enkäter. Den ena syftade till att få en uppfattning av hur blåljuspersonalen som deltog i PAR upplevde projektet. Den andra vände sig till blåljuspersonalens respektive överordnade för att få insikt i hur de (som styr över resursfördelning) uppfattat PAR och dess inverkan på deras personal.

Enkäterna skickades ut cirka en månad efter sista gruppintervjun genomförts. Vi valde att skapa korta webbaserade enkäter (Se bilaga 6 & 7) som inte skulle ta mer än 10 minuter att besvara och med en generös svarsperiod. Detta för att enkelt möjliggöra respondenternas deltagande vid ett passande tillfälle. Vi utformade frågorna med utgångspunkt i våra preliminära resultat med syfte att bekräfta vad materialet visade. Eftersom målgrupperna (nio

blåljuspersonal respektive tre överordnade) var små fanns möjlighet att ställa utförliga, kvalitativa frågor, vilket vi tog vara på (Se bilaga 6 & 7).

3.7 Etik

Under studien har vi förhållit oss till Vetenskapsrådets etiska riktlinjer, det vill säga informationskravet, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*. För oss har detta inneburit att informanterna har informerats om vad deras deltagande innebar och att de har möjlighet att avsluta sin medverkan i studien när de vill. Deltagarna har ombetts samtycka till att delta utan påtryckningar från oss eller från arbetsgivare. Vi har försäkrat dem anonymitet, och att varken inspelningar eller transkriberingar kommer att publiceras och materialet inte kommer att nyttjas till något annat än syftet vi uppgett (Vetenskapsrådet, 2002: 7–14).

En problematik som uppstod var konfidentialitetskravet. Eftersom instruktörerna var medvetna om vilka andra som deltog i projektet skulle de eventuellt kunna gissa sig fram till vem som sa vad och när utifrån våra resultat. Därför har vi i uppsatsen skrivit exempelvis “Gruppintervjuer med yrkesutövare, ambulanssjukvårdare” (Se bilaga 2) istället för att koda in ett namn till varje citat och därför riskera att informanterna känner sig utlämnade.

En annan situation som vi fick ta ställning till uppstod under en gruppintervju med blåljuspersonalen från Räddningstjänsten. En av de deltagande blev tvungen att abrupt lämna intervjun på grund av ett utryckningslarm. I och med att enbart en räddningstjänstpersonal blev kvar, uppstod då en obalans i relation till oss som intervjuare. Med obalans menar vi att det skulle ha kunnat uppfattas som en typ av maktutövning där den intervjuade sitter ensam mitt emot två intervjuare (Trost, 2010: 67). Därför tog vi en kort diskussion med respondenten om huruvida hen vi skulle avbryta och fortsätta vid ett annat tillfälle, men hen var tydlig med att han kände sig bekväm med att fortsätta.

3.8 Metoddiskussion

Eftersom vi ville undersöka om en utveckling har skett på grund av PAR har vi samlat in material före, under och efter projektet. Detta gjorde att vi fick använda oss av olika metoder. Det gör också att det är lite svårt att besvara om vi hade kunnat göra utvärderingen bättre.

Dock har vi reflekterat kring att man hade kunnat ha haft en längre fokusgrupp som inledande möte, som var något bättre förberedd rumsligt och med en mer genomarbetad intervjuguide. Vi ser inte att andra metoder hade skapat ett mer tillförlitligt resultat.

För tydlighetens skull så innebär reliabilitet hur tillförlitligt resultatet är, medan validitet innebär hur giltiga resultaten är (Lantz, 2011: 37–40). För att försäkra oss om att vi har både god validitet och reliabilitet så har vi observerat i par under PAR-projektet för att försäkra oss om att vi har sett samma saker. Vi har även läst samma metodlitteratur vid utveckling av intervjuguiderna och varit två personer vid intervjuerna. Vid intervjuerna har vi också spelat in materialet för att i efterhand kunna bekräfta våra tolkningar och vår förståelse av vad som sagts.

Vid kodning av materialet har vi renskrivit våra observationer och skrivit ut dem. Vi har sedan strukit under de koder vi ansåg var intressanta, för att sedan diskutera det vi har kodat. På liknande sätt har vi hanterat intervjuerna, som har transkriberats, kodats och diskuterats.

Vi anser att vårt material har både hög validitet och reliabilitet, utifrån att materialet vi samlat in är stort och kan visa på utveckling hos blåljuspersonalen.

4. Teori

De begrepp som vi främst använt oss av för att analysera och förstå vårt material var tyst kunskap, polisblick, kontroll och kamratskap samt olika former för samverkan.

4.1 Relationsbyggande arbete

I *Brottsprevention som begrepp och samhällsfenomen* skriver Sahlin (2000) om två grundläggande delar i brottspreventiva åtgärder: *situationell prevention* och *social prevention*. Båda agerar brottspreventivt, men på olika sätt. Den situationella preventionen representerar praktiska hinder för att förhindra brott, exempelvis stängsel, bevakningskameror och dylikt. Medan den sociala preventionen syftar till att förbättra relationer och öka tilliten hos gruppen som annars skulle riskera att hamna i kriminalitet. PAR, MBU, Ung & Trygg är exempel på satsningar som är till för att förebygga *benägenheten* att begå brott (Sahlin, 2000: 99–101,159).

4.2 Tyst kunskap, fördom och förförståelse

Ett begrepp som vi använt för att analysera vårt material var *tacit knowledge* eller *tyst kunskap*. Begreppet myntades av Polanyi som menar att när det kommer till kunskap vet vi mer än vad vi i ord kan berätta. Han menar att tyst kunskap alltid består av två delar. Den första delen är en erfarenhet av en typ av situation och den andra delen är erfarenheten av utfallet av den typen av situation (Polanyi, 1966: 9), tillsammans skapar de en slags förmåga att förutse ett händelseförlopp.

För den här studiens syfte beskrivs begreppet ännu bättre av Pettersson (2012) gällande sin forskning om poliser i Stockholm. Hon menar att tyst kunskap är alla de tidigare erfarenheter, upplevelser och infallsvinklar som poliserna använder sig av i möten med ungdomar, men som de inte kan uttrycka i ord (Pettersson, 2012: 158). Även Görtz (2015) använder sig av begreppet i sin studie. Han argumenterar för att tyst kunskap hos poliserna i hans studie handlar om att de tror sig veta hur samhället egentligen ser ut, exempelvis att de ser en koppling mellan kriminalitet och etnicitet (Görtz, 2015: 272). Kunskapen beskrivs som hemlig utifrån att poliserna antar att vanliga medborgares naivitet skulle förhindra dem från att förstå, vilket innebär att poliserna undanhåller detta för att undvika att bli stämplade som rasister (Görtz, 2015: 215). Detta skulle kunna uppfattas som *fördom* men finns en väsentlig skillnad: en fördom definieras som en idé om en grupp människor som baserar sig på förutfattade meningar eller rykten snarare än erfarenhet (Giddens, 2017: 438-440), och ändras inte även om ny information tillkommer.

Gilje och Grimen (2007) menar att när vi pratar om förförståelse handlar det inte bara om det uttalade. I många fall finns det information som är outtalad och som tas för givet vilket i sin tur påverkar aktörernas tolkningar, detta är också tyst kunskap. Förförståelsen är alltid holistisk men den intressanta punkten som Gilje och Grimen tar upp är "En aktörs förförståelse är alltid reviderbar och kan förändras i möten med världen och vid nya erfarenheter" (Gilje och Grimen, 2007: 183–184).

4.3 Polisblicken och stigmatisering

Med stigma menas en negativ stereotyp som uppkommer ur en felaktig uppfattning av en grupp människor (Giddens, 2017: 287). I *Modernity and ambivalence* (1991), skriver Zygmunt Bauman om hur identitetsskapande och stigmatisering är två begrepp som går hand i hand när man talar om kollektivt beteende. Enligt Bauman är det genom att som grupp komma överens om vad som ska anses vara normala sätt av vara, som vi också definierar vad vi ska anse som avvikande sätt att vara. Denna process skapar osynliga gränser i samhället som beskriver vilka individer som räknas till gruppen "vi". Den osynliga gränsen markeras av stigmatisering av de som finns bortom människorna som utgör ett "dem". Goffman (2014) beskriver stigmatisering på ett liknande sätt, nämligen som en process där en individ eller en grupp misskrediteras och reduceras till representeras enbart utifrån synliga avvikelser som definieras av det omgivande samhällets majoritetsgrupp. Stigmatiserande attribut kan exempelvis vara hudfärg, men kan också bestå av socialt sammanhang, exempelvis gruppen man umgås med och var man gör det. Utifrån stigmatiseringen av etnifierade individer blir kan man förstå begreppet ur sin ursprungliga mening, som ett yttre märke som signalerar individens status (Giddens, 2017: 283) och som påverkar gruppens möjligheter att fullvärdigt ta del av samhällets välfärdsinstitutioner.

Stämplingsteori beskriver ett fenomen som egentligen kan ses som en förlängning av stigmatisering. Det är ett begrepp som ger uttryck för hur maktstrukturer påverkar hur vi tolkar olika processer i samhället. Ett exempel Giddens (2017: 608) ger är ett barn som skolkar eller pallar äpplen. När barnet kommer från ett rikt område kan detta ses som ett busstreck eller något som hör barndomen till. Om barnet i fråga kommer från ett socio-ekonomiskt utsatt område tolkas detta istället som avvikande beteende, eventuellt med indikation på kriminella tendenser.

Men, precis som personer kan stigmatiseras, så kan de också *avstigmatiseras*. De som har möjlighet att utlösa och genomföra avstigmatisering av hur en grupp ses, är de personer som tillhör gruppen som innehar makten att stämpla dem. Michel Foucault menar dock att den här makten är inget som någon speciell person innehar, utan alla har detta därför kan alla utöva det eller välja att inte göra det (Engdahl & Larsson, 2011: 111–113).

Liv Finstad, en forskare som genomfört en omfattande studie av polisarbete i Norge, har skrivit *Politiblikket* (2000). Titelbegreppet, på svenska *polisblicken* är centralt för hur vi förstår vårt material. Hon beskriver begreppen som den misstankeblick poliser utvecklar med nödvändighet för sitt yrke, för att effektivt avgöra vad, ur ett polisiärt perspektiv, som är annorlunda eller avvikande (Finstad, 2000: 157–160). Den maktposition Polisen har i samhället, och den isolering från allmänheten det orsakar, kan göra polisblicken problematisk i deras relationsbyggande arbete. Inte olikt det Björk beskriver om att institutionaliserad misstro. Finstad påpekar också att polisblicken kan ge upphov till en ond cirkel hos individer och grupper som utsätts för att bli misstänkliggjorda. Hon menar att misstänkliggörandet i sig kan leda till en större benägenhet att begå brott. Resonemanget kring den risken är att en människa som uppfattar sig bli misstrodd kan tänka att de lika gärna kan begå ett brott eftersom de redan upplever sig stämplade som misstänkt kriminella.

Begreppet *polisjaget*, som är nära relaterat till polisblicken, har vi tagit från Görtz avhandling *Etnifierade polispraktiker*. Med polisjaget menar Görtz att poliser gör skillnad på hur de identifierar sig som yrkesgrupp och hur de identifierar sig som samhällsmedborgare. Som yrkesgrupp har de rollen att skydda samhället från hot. Detta leder till att kriminella definieras som “den andre” i relation till Polisen (Görtz, 2015: 132). Görtz uppmärksammar att poliserna använder sig av olika strategier för att överbrygga den särställningen. Exempelvis kunde de poliser han studerade använda sig av den egna etniciteten för att skapa en relation till etnifierade ungdomar. Han menar att själva maktbalansen då omdefinierades i och med att polisen inte bara var polis utan också etnifierad, denne blev då “en av oss” istället för “en av dem” (Görtz, 2015: 175). Att åkalla etnicitet kan alltså vara ett verktyg i relationsbyggande arbete.

Ytterligare ett analytiskt begrepp vi använt är kontroll och kontaktskapande av Tove Pettersson (2012). Hon menar att poliserna måste väga mellan att ha kontroll över ett område och förhindra brott men också att skapa kontakt med de boende. Exempel som Pettersson tar upp kommer från hennes egen studie där polisen är i tunnelbanan för att göra sig synliga för resenärer i relationsskapande syfte men att de ofta hamnar i situationer där de får kontrollera personer som inte åker med en giltig biljett. Poliserna riskerar inte bara att vara för kontrollerande utan även att vara för kamratliga och förlora kontroll över vissa situationer (Pettersson, 2012: 45–65).

4.4 Samverkan

Samverkan när det gäller blåljusorganisationer har redan nämnts under 2.3 *Former av samverkan*. Dessa begrepp har vi också använt när vi förklarar hur blåljuspersonalens samarbete har gått från en upplevd sekventiell/parallell samverkan till en upplevd synkron samverkan i relation till ungdomarna. För att förtydliga handlar detta inte om hur deras arbete ser ut på olycksplatser, utan vi använder dessa begrepp för att visa hur blåljuspersonalen själva har gett uttryck att gå från en sekventiell/parallell samverkan till en upplevd synkron samverkan genom PAR-projektet.

Eric Carlström och Johan Berlins artikel *Var och en på sin kant* definierar tre olika former av samverkan, från en väldigt låg grad av samverkan till en högintensiv sådan. Den lägsta graden av samverkan är den *sekventiella samverkan* som liknas vid ett stafettlopp där ena institutionen gör sitt jobb och lämnar över till nästa institution utan överlapp. Detta innebär att det sker väldigt lite utbyteorganisationerna emellan, förutom själva överlämnandet av arbete (Berlin & Carlström, 2008). Den andra formen av samverkan är den *parallella samverkan*, där blåljusorganisationerna arbetar samtidigt men parallellt. I en parallell samverkan sker alltså inget samarbete alls, utan istället håller sig varje yrkesgrupp på sin kant. Skulle man vilja hjälpas åt undviker man ändå det eftersom man är osäker på vad de andra behöver för hjälp. Den tredje formen är den högintensiva, så kallade *synkrona samverkan*, där yrkesgrupperna jobbar parallellt men samtidigt i samspel med varandra. Fokus flyttas då från att göra var som är bäst för den egna institutionen till att göra vad som är bäst för situationen. Detta kräver ett holistiskt tänk, samt insyn till vad de andra behöver för hjälp (Berlin & Carlström, 2008).

5. När broar byggs

PAR utgör en så kallad sekundär social prevention (Sahlin, 2000), alltså en åtgärd som fungerar brottspreventivt genom att stärka relationerna till och öka tilliten hos en begränsad målgrupp, i det här fallet åttondeklassare i ett utsatt område. Vi utvärderar hur väl projektet lyckats med det här syftet genom att dela upp och analysera vår empiri i sex avsnitt. Vi går igenom blåljuspersonalens tysta kunskap, hur projektet har lett till avstigmatisering genom avslappnade möten, diskuterar den inre konflikten som viss blåljuspersonal visar då de både identifierar sig med Biskopsgården som bostadsområde, och även med utsattheten som grupper i området ibland vållar deras yrkesgrupp. Avslutningsvis analyserar vi blåljuspersonalens vilja till en bättre samverkan emellan yrkesgrupperna och hur PAR kan ha hjälpt med det.

5.1 Den tysta kunskapen

Området som i Göteborg valdes för att testa PAR var Biskopsgården, ett av de områden inom Göteborg som räknas till de särskilt utsatta (BRÅ, 2018: 10). Problematiken kring att vara yrkesverksam blåljuspersonal i Biskopsgården var något som instruktörerna under första delen av den inledande fokusgruppen talade om öppet. De diskuterade bland annat att de upplevt våldet i området som en normaliserad del av deras arbetsvardag, och berättade att uttryckningar de bedömer som "riskprojekt" ofta involverar ungdomar, vilket bidragit till att relationen med ungdomarna i området varit spänd.

Om man ser Lundby brandstation, vi har ju vissa områden på vårt distrikt som är lite stökiga. Framförallt om man ser det med ögon utifrån. Tyvärr har det blivit lite normaliserat för oss. Så ibland när vi åker till vissa adresser så "Aja..." då ja... Skaka lite på axlarna "Okej". Men om vi är upptagna, och kanske Torslanda [brandstation] får åka dit upp, det är klart att de är kanske mer på hugget än oss... Tyvärr det har blivit normaliserat för oss, att det är så. – Fokusgrupp med instruktörer, räddningstjänstpersonal

Även i gruppintervju efter projektet reflekterar blåljuspersonalen kring att en förändring har skett i känslan av utsatthet inför yrkesutövandet:

Fan, vi har områden där vi jobbade förut i de östra delarna, man åkte inte ens in i området. Var det liksom midnatt och det var misstänkt hjärtstopp, vid Rymd[torget] eller så, man åkte fan inte ens in i området. Det är ju väldigt mycket

så/.../ Det hade hänt incidenter mot besättningar och sånt där. Och någonstans har man med sig sådana saker. Så att man kan få en sån här input [som PAR] i ett område är ju jättebra! Att man, liksom, får det utbytet. – Gruppintervju med yrkesutövare, ambulanssjukvårdare

Den tysta kunskapen som blåljuspersonalen besitter lyser igenom vid flera tillfällen under studiens gång, men tydligast formulerad blir den i gruppintervjuerna efter projektets avslut. Då reflekterar de bland annat över hur deras tidigare syn på ungdomarna varit och vad som har skapat den inställningen.

Det kan ju varit när vi åkte till skolorna så är det misshandel och ja... När vi träffar de här [ungdomarna] så är det ofta någonting/.../att det antagligen är en misshandel på skolan. – Gruppintervju med yrkesutövare, ambulanssjukvårdare

Ett annat exempel är att de under projektveckan liksom garderade upp sig inför projektets sista dag då de skulle träffa elever från Svartedalsskolan, en skola som uppmärksammats av instruktörerna själva som mycket problematisk. Dessutom skulle detta bli dagen med flest ungdomar och alltså störst grupper att hantera under presentationerna. Vid flera tillfällen under veckan benämns den sista dagen som ”the grand finale”, alltså den projektdag som blåljuspersonalen förutsåg skulle bli mest utmanande för dem som instruktörer.

Efter projektet, i gruppintervju, var blåljuspersonalen kapabla att dra paralleller mellan deras upplevelser och erfarenheter av ungdomarna tidigare och den syn de haft på gruppen ”ungdomar från Biskopsgården”. En ambulanssjukvårdare förklarar sin utökade kunskap om gruppen:

Alltså. Jag bara tänker om man tänker en annan sak, som hjärtstopp till exempel. De flesta dör liksom. Det är lätt att det blir så man tänker kring hjärtstopp, att folk dör. Det är väldigt nyttigt den gången man faktiskt har någon som överlever och kan träffa dem på sjukhuset och liksom konfirmera för sig själv att “Just det, de kan faktiskt överleva!” – Gruppintervjuer med yrkesutövare, ambulanssjukvårdare

Den tysta kunskapen om ungdomarna och området påverkade dock inte bara mötet med ungdomarna negativt. Flera av instruktörerna hade själva växt upp i ett utsatt område, vissa till och med i Biskopsgården, vilket gav dem möjlighet att skapa gemensamma referenser och en “vi”-känsla med ungdomarna. Några av instruktörerna åberopade sin etnicitet för att minska avståndet mellan den vuxne, statligt anställda, och ungdomen från ett utsatt område. Att ha varit arbetsaktiv i området i en längre tid, ha hållit projekt i yngre åldrar där de träffat på en del av de deltagande ungdomarna, och att ha yngre syskon/släkt som går i samma skola

utgjorde förkunskap som kunde användas till att minska avstånden. Det öppnade för att enkelt kunna prata om vardagliga och personliga saker på raster mellan presentationer och under den efterföljande lunchen. Vid flera tillfällen användes det faktum att en instruktör själv gått i någon av skolorna eller känner någon som går där, genom att påtala skolmaten och lokalerna, med referens till de konsekvenser det skulle kunna få för skolans ekonomi om man till exempel tänder eld på en papperskorg eller krossar ett fönster.

En av instruktörerna hänvisar, när hen förklarar riskerna kring att använda vapen eller repliker, till den egna familjen som exempel på människor som kan reagera kraftigt på att se vapen eftersom de flytt till Sverige på grund av krig. Hen frågade då klassen “Hur många här har fått flytta på grund av krig?”, varpå en hel del ungdomar räckte upp handen (Observation av projektets genomförande, Polisen: dag 1).

Blåljuspersonalens tysta kunskap om ungdomarna och området ledde till att, särskilt Polisen, med försiktighet fick balansera mellan kontakt och kontroll. Å ena sidan ville de skapa en förbättrad relation till ungdomarna men hade samtidigt svårt att helt släppa kontrollen kopplad till yrkesrollen. Polisen hade samtidigt en extra fördel i och med att de var bekanta med vardagsspråket som ungdomarna använde. Vi observerade exempelvis, under en av Polisens presentationer under PAR, att de reagerade med förståelse på uttrycket “bäckna” (att sälja, i det här fallet narkotika). Eftersom uttrycket kopplas till kriminell aktivitet, tog instruktörerna i den stunden ställning till huruvida de skulle vara kontaktbara eller ha kontroll (det vill säga om de skulle falla tillbaka i sitt polisjag och utreda kunskapen utifrån kriminell inblandning). De valde att vara kontaktbara och skapa öppenhet, och svarade sakligt på frågan att det alltid kommer existera drogsäljning men att de inte borde köpa för sin egen skull. Räddningstjänsten fick på liknande sätt ta ställning till att utöva kontroll eller skapa kontakt/kamratskap, när en av ungdomarna uppgav att hen kände till vissa som tänt eld på mopeder. Instruktören valde att bemöta detta med en kontaktsökande inställning istället för att, som hade varit möjligt, försöka utöva kontroll och ifrågasätta ungdomens kunskap om sådana personer.

Under PAR-veckan observerade vi hur blåljuspersonalen i ökande grad använde sin förkunskap för att underlätta samtalen de förde med ungdomarna snarare än att låta den misstänkliggöra dem. För att summera har vi sett att den tysta kunskapen till en början har

bidragit till att försvåra mötet med ungdomarna, men också att instruktörerna aktivt försökt fokusera på att vara kontaktbara och relationsbyggande.

5.2 Blåljusblicken

En del av den tysta kunskapen är polisblicken. Som vi tidigare diskuterat är det inte konstigt att poliser bär med sig denna blick eftersom den är nödvändig för att kunna upptäcka och sälla ut avvikande beteende utifrån brottsprevention. För poliserna inom PAR kommer detta bland annat fram genom att deras tidigare erfarenheter påverkade hur de särbehandlade ungdomarna utifrån kön. När frågan om huruvida de gjort skillnad mellan hur de bemött tjejer och killar ställs, reflekterar de:

Man var säkert lite hårdare mot killarna som var lite mer högljudda, det var jag iallafall på sista dan. Det vet jag ju men ibland så krävs ju det. /.../Om man ser till det sen när vi åker upp till Biskop[sgården], vilka är det som står och hänger på torget? Det är ju 99 % killar, alltså det är inga tjejer. Och det är ju bara att man tillskriver olika egenskaper så där, så jag kanske bemötte dem olika, även om jag inte tänkte på det så himla mycket. – Gruppintervjuer med yrkesutövare, polis

De kopplar alltså sitt bemötande av ungdomarna under PAR-veckan till erfarenheter av att möta ungdomar i Biskopsgården i situationer då de ser på dem med polisblicken. Erfarenheten, berättar de, har varit att de som “hänger på torget” (och upplevs som potentiellt problematiska) är killar. Även de som påträffas vid uttryckning kring misshandel och de som tänder eld på bilar/papperskorgar/containers, är killar. Så genom denna tysta kunskap skapas en polisblick som gör att de instinktivt bemöter killarna på ett annat sätt än tjejerna.

För övrig blåljuspersonal har något liknande polisblicken tidigare inte varit en del av vardagen. Vi vill argumentera för att perioden av oroligheter som startade 2009 lett till att all blåljuspersonal har tvingats att utveckla en slags polisblick, eller *blåljusblick*, för att kunna utföra sitt arbete med minimerad risk för utsatthet.

Instruktörernas blåljusblick leder till att deras syn på gruppen “ungdomar från Biskopsgården” riskerar att bli ett problematiskt gruppstigma, med tanke på att blåljuspersonalen utgör en stor del av trygghetssystemen i samhället. Det kan leda till en slags social utstängdhet som kan ge den stigmatiserade gruppen ett sämre rättskydd och sämre tillgång till trygghet. Människor som tvingas leva med den typen av stigmatisering får ofta

inte samma tilltro till samhället som människor i majoritetsgruppen har (Clair, Daniel & Lamont, 2016).

Det är dock inte enbart ungdomarna som stigmatiseras, utan även polis och i förlängningen all blåljuspersonal. Bilden av poliserna som våldsamma, oaktsamma och utan rättspatos, finns hos ungdomarna, och spås också på av bilden som media visar av utsatta områden och polisen närvaron där. Polisen har setts och ses ofta som fienden, men inte förrän övrig blåljuspersonal drabbas började större resurser avsättas och satsningar göras för att motverka stigmatiseringen. Bruce Link och Jo Phelan (2001) menar att det är först när den icke-stigmatiserade gruppen berörs av den stigmatiserade gruppens utsatthet, som en avstigmatiseringsprocess kan börja.

Exempel på hur det vi väljer att kalla blåljusblicken tagit sig uttryck kom upp redan under vår inledande fokusgruppsintervju. En räddningstjänstpersonal beskrev då att man vid uttryckning valt att stanna upp och skapa en *brytpunkt* (det vill säga att man väntade in uppbackning från polis), när man sett att det stått människor uppe på en bro. Detta drog till minnet händelsen i Hjällbo och skapade oro att något sådant skulle upprepas. En annan instruktör säger under gruppintervju, i relation till hur vaksamma de förhåller sig vid uttryckningar i vissa områden:

Där måste man ha någon form av streetsmarthet som alltid är lite lagd åt det kritiska hållet. Att man är lite på sin vakt. /.../Ska man in där [på Vårväderstorget] så är det en risk. För man kan inte bara hoppa ut och säga "Tja, hur är läget?". –
Gruppintervju med yrkesutövare, ambulanssjukvårdare

Begreppet brytpunkt är också något man förklarar för ungdomarna under presentationerna för att skapa förståelse för hur vissa händelser får konsekvenser för hur snabbt och väl man kan hjälpa människor vid uttryckning. Det är alltså inte enbart en instinktiv reaktion på uppfattade risksituationer utan också en medveten del av det man försöker förmedla under PAR, vilket kan ytterligare förklara varför det har varit svårt för personalen att inte ha med sig blåljusblicken in i presentationerna.

Det vi såg under våra observationer var att blåljusblicken till en början stod i vägen för det relationsskapande arbetet. Exempelvis talade blåljuspersonalen om vissa av skolorna, inför att de skulle komma, i termer av att vissa skolor skulle bli "tuffa" eller "svåra". Det uttrycktes som ett slags stålsättande inför något som förutsågs bli svårt. Det säger oss att det finns erfarenheter av skolorna som gör att man förutser hur dessa ungdomar ska vara. Vi kopplar

det också till våra observationer av presentationerna de höll, där de talar om sin upplevda utsatthet i yrkesutövandet. Då finns det (framförallt i början av PAR-veckan) en ton av skuldbeläggande gentemot ungdomarna när de talar om sin arbetssituation efter att ha blivit utsatt för stenkastning under uttryckning. ”Hur tror ni det känns för de drabbade att gå tillbaka till jobbet efter att ha blivit utsatta för en sådan sak? Hur tror ni det känns för deras familjer?” (Observation av projektets genomförande, Räddningstjänsten: dag 2).

5.3 Utsatthet och rädsla för stämpling

Blåljuspersonal i utsatta områden har ett komplext förhållande till ”sina” medborgare. Deras arbete är mer utsatt och mer satt under lupp än det är för deras kollegor i mer välbärgade områden med andra typer av (eventuellt mindre svåra) problem. Detta är något som i en tidigare studie identifierats som en effekt av att arbeta med en grupp som stigmatiseras (Clair, Daniel & Lamont, 2016).

Denna andrahands-stigmatisering har lett till att blåljuspersonalen har utvecklat vad vi har valt att kalla en *hybrid identitet* gentemot “sitt” område. Vad vi menar med detta är att de å ena sidan är de en del av området genom att de arbetar där och är uppväxta/bor där. Men att de samtidigt är utomstående i sin professionella roll som representanter för statliga institutioner. Man skulle kunna säga att blåljuspersonalen ses som att stå *med* ungdomarna som boende i området, men kan samtidigt ses som att stå *mot* dem i sin yrkesroll.

Under fokusgruppsintervjun kunde vi se just hur de till en början öppet diskuterade problematik de sett i området. De berättade att de upplever våldsutsatthet i området när de varit där i jobbrelaterade syften.

Att få en sten mot sig. Ja... Det har varit ganska mycket oroligheter om man säger så. /.../Jag har bott där hela mitt liv, jag bor där idag. Jag har ju en bild men sen så pratar man med så många som jobbar inom Räddningstjänsten, och jag tycker ju det är jättetråkigt men jag förstår dem ju också, för de får ju den uppfattningen som tidningarna skriver. Det händer ju skottlossningar där, det är ju oroligheter. – Fokusgrupp med instruktörer, Räddningstjänst

Den här öppenheten skiftade dock när vi ställde instruktörerna inför ett hypotetiskt tankeexperiment angående hur man som blåljuspersonal agerar och resonerar vid kontakt med situationer i området som de själva benämnt som riskfyllda. Tankeexperimentet gick ut på att

vi formulerade ett scenario där de ombads "ge råd" till en fiktiv nyanställd kollega som ska på ett så kallat riskprojekt i Biskopsgården för första gången. Frågan förändrade omedelbart stämningen i rummet. Vi sågs som "den andre" i relation till "dem", som en slags representanter för samhället utanför Biskopsgården, som inte bara inte förstår deras vardag utan även riskerar att tolka deras kunskap som problematisk. När svar formulerades så var det utifrån ett "vi" och ett "ni".

Om du är i tjänst och kan ditt jobb, är det bara ut och jobba/.../Det är komplext, dels är ni inne och tittar på individnivå när ni pratar, ni pratar bara problem. Jag ser inte problem. – Fokusgrupp med instruktörer, polis

Oro för att bli stämplade som fördomsfulla kan delvis förklara varför de som har deltagit i studien plötsligt inte ville kännas vid att det finns någon problematik i Biskopsgården och de aktuella skolorna, trots att vi vet att samtliga skolor har rapporterats i media som problematiska i jämförelse med skolor i andra stadsdelar (Svt, 2017). Men detta vill alltså inte blåljuspersonalen formulera inför oss när det specifikt efterfrågas. Detta är så starkt att det leder diskussionen, från att ha varit en om områdets problematik, till att bli en diskussion i försvar av området där man inte såg några problematiska situationer i området.

Jag tycker det är tryggt. Jag är mer trygg på Sommarvädersgatan klockan 3 på morgonen än på Vasagatan. Jag kommer alltid säga det, det kommer alltid vara så. – Fokusgrupp med instruktörer, polis

Efter projektet, i gruppintervjuerna, lyser fortfarande blåljuspersonalens hybrida identitet igenom, men då med en lugnare ton och mer reflekterande kring varför de har denna dubbla upplevelse.

Vi är ju ganska negativt färgade av många delar, både när det gäller stadsdelar och liksom såna saker. Och likadant tror jag det är för dem [ungdomarna] som har en negativ syn på Polisen eller en negativ syn på Ambulansen. – Gruppintervju med yrkesutövare, ambulanssjukvårdare

Här skiftar instruktören från att pratat om ett "vi" i relation till området till att visa att hen känner sig negativt färgade till ett "dem" i relation till hur ungdomarna ser på yrkesgrupperna. En annan instruktör säger under gruppintervju: "För det är väldigt lätt att dra alla över en kam, och de som drabbas värst är ju de som sköter sig." (Gruppintervju med yrkesutövare, Räddningstjänsten).

Under PAR-veckan nämnde också blåljuspersonalen för ungdomarna, att man inte ska lita på allt som skrivs om Biskopsgården och att de (instruktörerna och ungdomarna) vet att denna bild inte stämmer. Samtidigt uttryckte flera av instruktörerna förvåning över att vissa dagar gått bra, med tanke på vad det sägs i media om de olika skolorna.

Sjumilaskolan har ju ett rykte massmedialt, det har ekat i Sverige. Jag vet inte hur många de har haft, kanske 30 olika kulturer och någonting. Det har varit katastrof! Men de var bäst [av skolorna i PAR]! De var grymma, skittrevliga! Du vet man får ta dem för vad de är. Och att man, visst vi vet ungefär hur det ser ut, men att man ger alla en chans. – Gruppintervju med yrkesutövare, Räddningstjänsten

Så även om de vet om att området stigmatiseras så blir de själva påverkade av den felaktiga bilden på området.

Det blir enklare att reflektera när man står där och pratar, när man är från ett sådant område. Alltså, den bilden jag och min kollega har av Biskopsgården, har inte många andra som jobbar här tyvärr. De har bilden som GP exempelvis visar/.../ Jag vet många som skäms att säga att de är från Biskopsgården. – Gruppintervju med yrkesutövare, Räddningstjänsten

Att bo och arbeta i ett område med socioekonomiska problem och stigmatisering visar sig vara väldigt problemfyllt för de professionella. Särskilt med tanke på att de själva upplever sig stigmatiserade av de som också bor i området. Vi ser att blåljuspersonalen pendlar mellan två identiteter och försöker att behålla någon typ av ordning, men vi ser också att det finns vilja att reflektera och förändra sin bild av ungdomarna och av området: "Det är lätt att den här lilla klicken som skapar problem i de här områdena färgar ens uppfattning om hela gruppen." (Gruppintervju med yrkesutövare, ambulanssjukvårdare).

5.4 Förtroendeblicken - ett verktyg för relationsbyggande?

Under den här studien har vi sett att blåljuspersonalen sitter på en stor mängd tyst kunskap om ungdomar från Biskopsgården. Den tysta kunskapen utgör en viktig del av den blåljusblicken, som i sin tur är användbar för blåljusorganisationernas dagliga verksamhet. Men vi har också sett att den har haft en negativ påverkan på deras förhållningssätt i relation till ungdomarna, framförallt i början av projektet. Men, som Gilje och Grimen (2007) menar så är kunskap föränderlig: den kan alltid utökas och man kan alltid lära sig nya perspektiv. Och det är också vad vi har sett ske under PAR och i gruppintervjuerna. Vi observerade att blåljuspersonalen

utvecklades från att ha en viss inställning till ungdomar i Biskopsgården till att se ungdomarna som individer som påverkas negativt av att en liten del ungdomar i deras närhet bryter lagen. Blåljusblicken har ändrats från att låta den lilla gruppen (av brottsbenägna ungdomar) representera hela gruppen, till att se den stora massan av ungdomar som en del av den allmänhet som ska skyddas.

Om man nu ska säga... värstingarna, som väljer att inte komma, det gör inget. Vi når dem vi vill nå, för värstingarna träffar vi på ändå - Gruppintervju med yrkesutövare, Räddningstjänsten

Vi vill mena att det vi sett utvecklas under PAR-veckan är ett verktyg för relationsbyggande som blåljuspersonal har att arbeta med. Som en slags motpol till blåljusblicken ser vi vad vi väljer att benämna som *förtroendeblicken*. Vi vill beskriva det som ett begrepp som visar på ett skifte i inställning från blåljuspersonalens sida, där öppenhet, nyfikenhet, och åsidosättandet av misstänkliggörande sker. De utvecklar under projektveckan ett förhållningssätt som leder till öppnare och vänligare möten där ungdomarna får utrymme att i högre grad uppleva kontakt, istället för kontroll. Ett bra exempel var när Polisen, under deras sista presentationer, tog upp vad deras *Medborgarlöfte* innebär, och trycker på att "... det gäller er. Ni är medborgarna!" (Observation av projektets genomförande, Polisen: dag 4), vilket blev ett viktigt ögonblick för att skapa trygghet och tillit.

Enkäterna vi skickade ut cirka två månader efter PAR bekräftade våra resultat och visade att instruktörerna och deras överordnade ser en positiv utveckling hos sig själva och i arbetslagen efter projektet. En av respondenterna nämner att de upplever att personalen har ett bättre förhållningssätt till ungdomarna i utsatta områden och en annan säger att anledningen till att hen skulle rekommendera PAR beror på den ökade förståelse för ungdomarna som projektet gett.

5.5 Lunchen - ett avstigmatiserande möte

Den del som varit mest uppskattade med PAR var den avslappnade lunchen som ägde rum på skolorna efter presentationerna. Där upplevde ungdomarna och blåljuspersonalen att kunde sitta med varandra och prata om allt från hur det var att vara blåljuspersonal till ungdomarnas skolupplevelser och till och med deltagarnas privata liv. Samtliga yrkesgrupper har i gruppintervju beskrivit hur frigörande det var att de fick sitta och samtala med ungdomarna,

att de fick chans att visa intresse för dem i deras egen miljö. Mötet blir avstigmatiserande för blåljuspersonalen som upplevde att de kunde slappna av och ha kul med ungdomarna som i sin tur fick möjlighet att känna sig mer bekväma i sin dagliga miljö, “Under lunchen fick de [ungdomarna] bli lite mer sig själva.” (Gruppintervju med yrkesutövare, Räddningstjänsten).

Innan lunchen var personalen självmedvetna och upplevde att ungdomarna tillskrev dem egenskaper enbart baserat på deras yrkesroller. En av blåljuspersonalen reflekterade innan PAR “I vanliga fall är det problem när vi kommer till de här skolorna.” (Fokusgrupp med instruktörer, ambulanssjukvårdare). Efter PAR visade det sig också att det hade funnits farhågor om att lunchen inte skulle bli ett bra inslag, att det skulle bli stökigt. “Personligen trodde jag det skulle vara mycket värre än det var. Jag blev förvånad att de skötte sig så bra!” (Gruppintervju med yrkesutövare, Räddningstjänsten).

Blåljuspersonalen har under flera tillfällen nämnt, som vi har illustrerat i tidigare avsnitt, att när de träffar ungdomarna är det oftast i någon form av problematisk kontext. Därför gav lunchen en möjlighet för blåljuspersonalen att skapa en avslappnad kontakt med ungdomarna. Detta inkluderade även det övriga arbetslaget av räddningstjänstpersonal som var i tjänst under de respektive dagarna, då de också följde med på lunchen. Blåljuspersonalen fick ofta platser tilldelade sig av ungdomar som höll en stol åt dem för att försäkra sig om att de skulle sitta med dem under lunchen. En av ambulanssjukvårdarna säger efter projektet “Det var en plats ledig vid ett sånt där långbord och de kom och frågade om jag ville sitta där. Det var kul!” (Gruppintervju med yrkesutövare, Ambulanssjukvård). Andra positiva saker som hände under lunchen var t.ex. att blåljuspersonalen upplevde sig bli avstigmatiserade. “Då [under lunchen] får man visa för det första att vi är människor, vi är inte bara vår uniform” (Gruppintervju med yrkesutövare, Räddningstjänsten).

Polisen uttryckte sig på liknande sätt:

Jag tror ju att de tillskriver oss jättemycket egenskaper bara vi kommer gåendes i uniform. Det är klart att man är medveten när man står där framför åttondeklassare. Alltså med jacka och skyddsväst på oss, att det blir ett visst budskap man förmedlar. Då är det ju rätt roligt att bygga ner det [under lunchen]./.../Så känner man att “Ja, uniformen spelade ingen roll”, jag satt där bara som mig själv helt plötsligt, det är också jätteviktigt. – Gruppintervjuer med yrkesutövare, polis

Denna typ av reflektion över sin egen maktposition i relation till ungdomarna utgjorde starka och ärliga ögonblick och det var tydligt att de yrkesgrupper som utvecklades mest under veckan var de som kontinuerligt reflekterade över sin egen roll i vad ungdomarna ser i mötet med dem.

Mötet under lunchen har lett till att blåljuspersonalen upplever att arbetet i Biskopsgården som trivsamt: “Det är mycket roligare att åka upp i Biskopsgården nu och så ser man ett helt gäng och ser någon av dem där” (Gruppintervjuer med yrkesutövare, ambulanssjukvårdare)

Den tydligast beskrivna personliga förändringen hos blåljuspersonal i relationen till ungdomarna hittade vi av en slump när vi transkriberade materialet. Under fokusgruppen säger en av dem:

När de [ungdomarna] träffar oss och har en annan bild, utifrån sina kompisars perspektiv [av blåljuspersonal], som kanske inte stämmer, oftast inte stämmer. Det är det vi ska förmedla [att kompisarna har fel] - Fokusgrupp med instruktörer, polis

Efter PAR säger samma person:

Han kanske har en annan bild på mig som kompiserna har förmedlat som jag har med att göra. Men nu kommer de fram och nu fattar de hur det egentligen funkar.
– Gruppintervjuer med yrkesutövare, polis

Det som är viktigt med detta citat är att personen säger exakt samma sak som innan hen träffade ungdomarna men har lagt till “... som jag har med att göra.”. Genom den avslappnade kontakten på skolorna, där de fick umgås med ungdomarna och se sig själva genom ungdomarnas ögon, så ser de hur de själva har varit delaktiga i att skapa den tidigare bilden.

5.6 Samverkan mellan yrkesgrupperna

Ytterligare ett viktigt resultat vi sett är hur viktig samverkan mellan blåljuspersonalen är. Under vår inledande fokusgruppsintervju nämndes av flera av instruktörerna att det är viktigt för dem med en stärkt “vi-känsla” mellan yrkesgrupperna och att de hade förhoppning om att PAR skulle hjälpa till att skapa den känslan.

Genom deltagande observation under projektveckan och i senare intervjuer blev det tydligt för oss att de professionella upplever sig ha en parallell- och sekventiell samverkan. Deras

interaktioner i tjänst består antingen av att de arbetar bredvid varandra men inte med varandra, eller att det blir som ett stafettlopp där man lämnar över till varandra utan ett överlappande samarbete. En ambulanssjukvårdare berättade att deras kontakt med polisen i dagsläget var begränsad till när de behöver deras hjälp vid utryckning. “Det har varit lite splittring och så, och polisen har vi väldigt lite kontakt med förutom operativt.” (Gruppintervjuer med yrkesutövare, ambulanssjukvårdare). Detta gäller bland annat när en plats behöver tömmas eller kontrolleras innan ambulansen kan åka fram.

Räddningstjänsten och polisen berättade att de hjälper vid s.k. IVPA-larm (I väntan på ambulans), då de är utrustade för att hjälpa till med hjärt- och lungräddning tills ambulansen kommer, då arbetet överlämnas till dem. De har alla en stark vilja att förbättra samverkan och utveckla den till en *synkron samverkan*, det vill säga en samverkan med mycket överlapp och effektiv kommunikation där man aktivt kan hjälpas åt och på så vis förbättra gemensamma insatser.

PAR öppnade ingångar för blåljuspersonalen att hitta olika sätt att utöka sin kontaktyta. Exempelvis nämnde en av poliserna under rundvandring i Räddningstjänstens lokaler efter det inledande mötet att Räddningstjänstens gym såg bra ut. Det ledde till en spontan inbjudan att komma över och träna någon gång. Ett annat exempel på denna vilja till en bättre gemenskap såg vi när en ambulansförare uttryckte en vilja att de allesammans skulle träffas och grilla under sommaren, varpå en av brandmännen erbjöd sig att organisera ett sådant möte på brandstationen så de kunde grilla där. Samtliga instruktörer vävde också in varandra i sina presentationer och sa saker som “Visst är det schyssta poliser?” och “Vad coola ambulanspersonalen är som lät er prova på utrustning eller hur?” och “Visste ni att räddningstjänsten faktiskt var så viktiga?” (Observation av projektets genomförande, dag 1–4). En ambulansförare sa under gruppintervjun:

Jag tror inte jag kände någon av de andra instruktörerna innan. Så det tyckte jag också var en sån liten sidoeffekt faktiskt som jag inte hade räknat med. Det blev en god gemenskap mellan professionerna. Och det tror jag vi behövde faktiskt/.../ Så jag tyckte det var väldigt kul att få en sån kontakt. det blev liksom “det är vi”, det blev en vi-känsla. – Gruppintervju med yrkesutövare, ambulanssjukvårdare

En av poliserna sa, i relation till deras kontakt med de andra organisationerna innan PAR, “Vi jobbar tillsammans. Men vi har ingenting mer gemensamt” (Gruppintervju med yrkesutövare, polis).

Johan Berlin och Eric Carlström (2008) skriver att blåljuspersonalen som deltog i deras undersökning gärna ville lära känna varandra och ha ett bättre samarbete, men saknade verktyg och förutsättningar för att nå dit. Det vi nu kan se är genomförandet av ett projekt tillsammans kan leda till en bättre "vi-känsla". De deltagande instruktörerna upplevde en större gemenskap och förståelse för varandras situation och beskrev under gruppintervjuerna varandra som kompetenta, bra, engagerade, kunniga.

Vi kan också se att de resultat vi sett från observation och gruppintervjuer, blir bekräftade av enkäterna. Sju av instruktörerna har besvarat enkäten, varav sex har uppgett att de haft kontakt med någon av de andra instruktörerna efter projektet på olycksplatser och/eller privat. En av dem kommenterar "Det blir lättare till dialog och även att briefa efteråt om det skulle vara något jobbigt!" i relation till när de är i tjänst och stöter på svåra situationer. En annan nämnde att projektet har lett till en bättre samverkan och ytterligare en annan instruktör uppgav att bland det bästa med PAR har varit samarbetet med övriga instruktörer. Två av de tre överordnade som har besvarat enkäten ser en skillnad i sin personal, både operativt i tjänst, samt genom ett utökat kontaktnät. Alla, som har besvarat enkäterna, uppger att de skulle rekommendera andra att delta i PAR. Så projektet har inte bara haft en inverkan på blåljuspersonalens syn på ungdomarna, utan har också haft en påverkan på hur de arbetar tillsammans, och deras känsla av gemenskap.

6. Sammanfattande diskussion

När vi påbörjade denna utvärdering var vi intresserade av att se hur instruktörerna påverkas av sitt deltagande i PAR. Vi använde olika metoder för att samla in ett så brett material som möjligt och har spenderat flera veckor med transkribering, resultat och analys.

Våra frågeställningar var:

Hur fungerar blåljuspersonalens relationsskapande arbete gentemot ungdomarna?

Hur fungerar samverkan mellan olika yrkesgrupper inom projektet?

Utifrån vårt material har vi kommit fram till att de professionella var försiktigt förvåntansfulla innan projektet där deras tidigare erfarenheter av ungdomarna vägde tungt. Men att, när de

träffade ungdomarna under PAR, förändrades den tidigare bilden av ungdomarna som potentiellt brottsaktiva till att bara vara ungdomar som växer upp i ett tufft område. Det relationsskapande arbetet hade en positiv utveckling under PAR-veckans gång, genom de professionellas vilja till att reflektera kring sina möten och utveckla sitt material och sitt bemötande efter det. Vårt resultat visar att blåljuspersonalen känner en större trygghet, tillhörighet, solidaritet med, och förståelse för Biskopsgårdens ungdomar efter PAR. Vi har också sett att blåljuspersonalen har vad vi kallar en *hybrid identitet* där de både står med ungdomarna som medborgare med dem står emot ungdomarna genom sin yrkesidentitet. Detta har varit en komplex identitet som vi har sett under hela vår utvärdering, där blåljuspersonalen måste skifta mellan att identifiera sig med området och emot det. Som resultat av PAR ser vi också att det som tidigare definieras som en polisblick, där poliser har en misstankesblick mot ungdomarna, egentligen var en blåljusblick. Detta eftersom samtliga av blåljuspersonalen uttryckte samma logik och använde samma retorik när de talade om ungdomarna som man skulle förväntat sig endast användes av en polis. Men efter PAR-projektet har detta utvecklats till en *förtroendeblick* där blåljuspersonalen kommer till insikt att dessa ungdomar är den stora majoriteten i Biskopsgården medan de brottsaktiva ungdomarna är en minoritet.

Blåljuspersonalen visar också en vilja, redan innan projektet, till att förbättra relationen blåljusorganisationerna emellan. Vårt resultat visar att genom projektet har samverkan mellan Polisen, Ambulanssjukvården och Räddningstjänsten stärkts. Men det visar också att både PAR och blåljuspersonalens yrkesutövning skulle dra nytta av att arbeta på att stärka samverkan ytterligare. Vi vill mena att flera insatser behövs för att skapa en bättre samverkan mellan blåljusorganisationerna och att PAR inte ensamt kan skapa detta, men vi ser genom i studien att projektet har belyst behovet av och viljan till samverkan. Vi har lagt till en bilaga med rekommendationer för utveckling av projektet (Se bilaga 1). Rekommendationerna baseras på det material vi har samlat in med fokus på vår deltagande observation från projektveckan (Se bilaga 2).

Med tanke på att vi samlat in ett gediget material, känner vi oss trygga med att våra slutsatser är pålitliga. Däremot skulle vi inte säga att vårt resultat gäller för alla ambulanssjukvårdare, räddningstjänstpersonal och poliser som kommer att delta i PAR. Därför är ytterligare utvärderingar av framtida PAR-projekt betydelsefullt. Vi anser också att det vore angeläget

med forskning om relationsbyggande arbete gällande Ambulanssjukvårdens och Räddningstjänstens verksamheter skulle vara nyttigt för att ytterligare förstå blåljuspersonalens utsatthet och arbetssituation.

Vi vill avsluta vår studie med är ett citat som på ett fint sätt fångar blåljuspersonalens inställning till ungdomarna efter PAR:

Det är liksom ändå som ni [hans kollegor] sa innan, tänkte jag på. Överlag är det bra ungdomar som växer upp i ett tufft område. – Gruppintervju med instruktörer, ambulanssjukvårdare

Referenser

Bauman, Zygmund. (1991). *Modernity and ambivalence*. Oxford: Polity

Berlin, Johan. Carlström, Eric. (2008). Var och en på sin kant. *Kommunal ekonomi och politik, volym 13, nr 3, sid. 7 – 22.*

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/22159/1/gupea_2077_22159_1.pdf (Hämtad 2018-05-31)

Björk, Micael. (2012). *Den engagerade polisen*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos.

BRÅ - Brottsförebyggande rådet. (2018). *Relationen till rättsväsendet i socialt utsatta områden*. Stockholm: Ordförandet AB.

<https://www.bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2018-03-15-relationen-till-rattsvasendet-i-socialt-utsatta-omraden.html> (Hämtad 2018-05-10)

Dalen, Monica. (2015). *Intervju som metod*. 2: a upplagan. Lund: Gleerups.

Clair Matthew. Daniel Caitlin. Lamont Michèle. (2016). Destigmatization and Health: Cultural Constructions and the Long-Term Reduction of Stigma. *Social Science and Medicine*. 165: 223-232

<https://scholar.harvard.edu/lamont/publications/destigmatization-and-health-cultural-constructions-and-long-term-reduction> (Hämtad 2018-05-21)

Dewalt, Kathleen. Dewalt, Billie. (2011). *Participant observation - a guide for fieldworkers*. 2: a upplaga. U.S: AltaMira Press, U.S

Emerson, Robert. Fretz, Rachel. Shaw, Linda. (2011). *Writing ethnographic fieldnotes*. Upplaga 2. Chicago: University of Chicago press

Engdahl, Oskar. Larsson, Bengt. (2011). *Sociologiska perspektiv*. Upplaga 2. Lund: Studentlitteratur AB

Finstad, Liv. (2000). *Politiblikket*. Oslo: Pax

Giddens, Anthony. Sutton, Philips. (2017). *Sociology*. Upplaga 5. Lund: Studentlitteratur AB

Gilje, Nils. Grimen, Harald. (2007). *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Upplaga 3. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB

Goffman, Erving. (2014). *Stigma: den avvikandes roll och identitet*. Upplaga 4. Lund: Studentlitteratur AB

Görtz, Daniel. (2015). *Etnifierade polispraktiker. Hur etnicitet görs i polisens vardag*. Diss. Lund: Media tryck, Lunds universitet

Göteborgs Stad. (2018). *MBU - Människan bakom uniformen*. Göteborgs stad

http://goteborg.se/wps/portal/enhetssida/mbu--manniskan-bakom-uniformen/bakgrund!/ut/p/z1/04_Sj9CPyKssy0xPLMnMz0vMAfIjo8ziTYzcDQy9TAy93V0dzQ0cTZ2NTH39_I39_Mz1wwkpiAJKG-AAjgb6XvpR6Tn5SRCrHPOSjC3S9aOKUtNSi1KL9EqLgMIZJSUFxVaqBqoG5eXleun5-ek5qXrFqaoG2HRk5BeX6EegKNQvyI2o8kkNdwQAP6YPFw!//dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/ (Hämtad 2018-05-31)

Lantz, B. (2011). *Den statistiska undersökningen - grundläggande metodik och typiska problem*. Lund: Studentlitteratur.

Link, Bruce. Phelan, Jo. (2001). Conceptualizing stigma. *Annual review of Sociology*. 27:363–85

<https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev.soc.27.1.363> (Hämtad 2018-05-21)

Makboul, Lina. Bergsten, Henrik. (2017). *Var fjärde dömd för brott efter högstadiet*. SvT. 7 september.

<https://www.svt.se/nyheter/granskning/ug/var-fjarde-domd-for-brott-efter-hogstadiet> (Hämtad 2018-04-12)

Nationella operativa avdelningen. (2017). *Utsatta områden - Social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen*. Stockholm: Öppen

https://polisen.se/siteassets/dokument/ovriga_rapporter/utsatta-omraden-social-ordning-kriminell-struktur-och-utmaningar-for-polisen-2017.pdf (Hämtad 2018-04-20)

Pettersson, Tove. (2012). *Att balansera mellan kontroll och kontakt - lokala polisers arbete med ungdomar*. Lund: Studentlitteratur AB

Politiet (2016). *Parallellsamfunn? – et politiblikk*. Oslo: Oslo politidistrikt.

Polanyi, Michael. (1966). *The tacit dimension*. New York: Doubleday & Company, INC

Silva, Richard. (2014) *Människan bakom Uniformen - en kriminologisk analys av ett lokalt förtroendeskapande arbete*. Diss. Göteborgs universitet

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/36041/1/gupea_2077_36041_1.pdf (Hämtad 2018-03-15)

Sahlin, Ingrid. (2000). *“Brottsprevention som begrepp och samhällsfenomen”*. Arkivförlag. Lund.

SOU - Statens offentliga utredningar (2018). *Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner - Delbetänkande av Blåljusutredningen (SOU 2018:2)*. Stockholm: Statens offentliga utredningar

<https://www.regeringen.se/48edb9/contentassets/14ee9c3706774bd88bc38970ba73e8ef/sou-2018-2.pdf> (Hämtad 2018-05-21)

SvD - Svenska Dagbladet. (2011). *Detta har hänt i Göteborg*. SvD. 20 april
<https://www.svd.se/detta-har-hant-i-goteborg> (Hämtad 2018-05-31)

Trost, Jan. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Upplaga 4. Lund: Studentlitteratur AB

Ungdomsstyrelsen. (2010). *Från snack till verkstad Förebyggande utvecklingsarbete med ungdomar*. Stockholm: Danagård LITHO AB

<https://www.mucf.se/publikationer/fran-snack-till-verkstad> (Hämtad 2018-04-20)

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer - inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Elanders GotAb

Yin, Robert. (2011). *Kvalitativ forskning från start till mål*. Lund: Studentlitteratur AB

Bilagor

Bilaga 1 - Rekommendationer

Rekommendationer för utveckling av PAR

De rekommendationer som vi har för utveckling av PAR-projektet är baserat på deltagande observation, intervjumaterial, instruktörernas egna förslag på förbättring och vår analys av projektets utfall. För en djupare förståelse av rekommendationerna, föreslår vi läsning av uppsatsen "När broar byggs - Blåljuspersonal och relationsbyggande arbete" i sin helhet.

Skolan och lärarna

Till att börja med rekommenderar vi att lärarna ska förstås som en yrkesgrupp att samverka med. Utifrån våra anteckningar och analyser så ser vi ett behov av en ökad kommunikation, och förtydligande av vilken roll lärarna ska ha under PAR-projektet. Vi menar att eftersom PAR-projektet är till för ett relationsbyggande arbete så är det att föredra att lärarna agerar ordningsvakter under dagen så instruktörerna inte behöver ha en kontrollerande roll under lektionerna. Vi menar samt att eftersom lärarna känner eleverna så kan det vara att föredra att de delar upp dem eller iallafall har en öppen kommunikation om vilka elever som inte ska placeras i samma grupp. Detta för att minimera störningsmoment under lektionerna.

Ett situation som uppstod på grund av den otydliga lärarrollen utspelade sig på första dagen. Under en rast mellan ambulanslektionen och polislektionen började några elever bråka och tjafsas. Läraren hotade då med att säga åt poliserna vad de höll på med. Detta överförde lärarens kontroll-roll till poliserna där poliserna återigen får roll som kontrollerande istället för relationsbyggande vilket går emot syftet med PAR.

Någon som instruktörerna kan göra är att utforma något form av informationsblad där de understryker att lärarens roll är densamma som under en vanlig lektion samt att denna tid är till för eleverna. Denna dag är för eleverna och inte ett forum för dem att ställa privata frågor på.

För att vidare minska risken för tjafs rekommenderar vi att dela upp de större skolorna över två dagar så grupperna blir mindre. Vi observerade att de lektioner som spårade ut mest var

också de som hade högst antal elever. Skolor som upplevs som problematiska bör, om möjligt, schemaläggas med varsamhet. Inte i början eller slutet av veckan.

Samverkan

Samtliga instruktörer uttryckte en önskan att ha sett de andra instruktörernas lektioner. Vi anser också att det hade varit att föredra för att minska risken för återupprepning av fakta eller inkonsekvent information. Vi rekommenderar därför att instruktörerna torrkör lektioner med varandra så de kan få feedback och tips från varandra. Att torrköra lektioner kan också fungera som ett sätt att lära ut PAR till andra instruktörer från andra stadsdelar. Att se varandras lektioner skulle också vara bra för att sedan skapa ett bättre flyt mellan de olika stationerna. Vi observerade under veckan lite problem med vad de officiella syftet var då alla svarade olika saker på "varför är ni här?". Att se varandras material kan också leda till en större självsäkerhet av vad för problem de andra instruktörerna möter i sitt yrke och hur de kan väva in det i sitt egna material.

Vi observerade också att det fanns en stark vilja till ett avslappnat möte mellan blåljuspersonalen. Vid flera tillfällen bjöd blåljuspersonalen in varandra till att grilla, gymma eller lära ut saker till varandra. Vi rekommenderar detta för att stärka den synkrona samverkan mellan blåljuspersonalen som Berlin och Carlström (2008) menar är den bästa typen av samverkan mellan blåljuspersonal. Detta är inte bara ett tillfälle att lära känna de andra instruktörer men vi ser en potential att det kan leda till en mer holistiskt arbetssätt.

Potential i att inkludera tjejer

Sista rekommendationen är att mer aktivt inkludera tjejerna i lektionerna, tjejerna är också där i egenskap av att vara elever som vill lära sig saker och att de också tillhör kategorin "ungdomar i Biskopsgården". Vi såg en vilja till att inkludera tjejerna och rekommenderar därför att blåljuspersonalen fortsätter på det spåret.

Mer konkret menar vi att tjejerna inte ska används som ordningsvakter mellan två stökiga killar. Om lärarrollen hade varit tydligare hade de kunnat ta tag i de stökiga killarna och

undvikit dessa situationer. Vi såg under deltagande observation hur tjejen i fråga blev störd under lektionen av dessa killar vilket inte är rättvist.

Med den nya samtyckeslagen ser vi en stor potential att öka tjejers förtroende för statliga organisationer med fokus på polisen. Dessa elever är inte bara straffmyndiga utan de blir också byxmyndiga. Det är en missad chans att ta upp något som är viktigt för både tjejer och killar att få höra från vuxna auktoriteter, i en ålder då det är relevant och kan få effekt. Exempelvis kan situationer som skulle kunna upplevas som "mindre allvarliga" tas upp och poängtera varför det är allvarligt. Detta är väldigt samhällsrelevant just nu, då väldigt få anmäler sexuella övergrepp. PAR är en jättebra möjlighet att förstärka tjejers förtroende för rättsväsendet.

Inspiration och entusiasm är viktigt och det är också viktigt att dra in flera människor i PAR, tjejerna inkluderat. Vi rekommenderar att söka kunskap och skapa lite mer teoretisk förståelse om hur PAR kan nå fram till tjejerna och på så sätt nå hela gruppen, särskilt om man söker kontakt mot familjen så kan det vara en fördel att dra med sig tjejerna.

Bilaga 2 - Tabell över insamlat empiriskt material

MATERIALTABELL				
<i>metod:</i>	<i>antal:</i>	<i>deltagare:</i>	<i>materialform:</i>	<i>datum:</i>
Fokusgrupp med instruktörer	1 tillfälle ca 25 min	3 räddningstjänstpersonal 4 ambulanssjukvårdare 2 poliser	25 min inspelat material 14+15 sidor transkriberat material	18-03-05
Observation av projektets genomförande, dag 1	4 dagar, totalt ca 36 tim observation, 44 sidor fältanteckn.	3 räddningstjänstpersonal 4 ambulanssjukvårdare 2 poliser ungdomar från Ryaskolan	tot. 8 tim observation	18-03-12
Observation av projektets genomförande, dag 2		3 räddningstjänstpersonal 4 ambulanssjukvårdare 2 poliser ungdomar från Jättestensskolan	tot. 8 tim observation	18-03-14
Observation av projektets genomförande, dag 3		3 räddningstjänstpersonal 4 ambulanssjukvårdare 2 poliser ungdomar från Sjumilaskolan	tot. 8 tim observation	18-03-15
Observation av projektets genomförande, dag 4		3 räddningstjänstpersonal 4 ambulanssjukvårdare 2 poliser ungdomar från Svartedalsskolan	tot. 8 tim observation	18-03-16
Gruppintervjuer med yrkesutövare	3 tillfällen	4 ambulanssjukvårdare	1:17 tim inspelat material 11 sidor transkriberat material	18-03-28
Gruppintervjuer med yrkesutövare		2 räddningstjänstpersonal	0:57 tim inspelat material 10 sidor transkriberat material	18-03-28
Gruppintervjuer med yrkesutövare		2 poliser	0:49 tim inspelat material 10 sidor transkriberat material	18-04-16
Enkäter	2 st	7 st deltagande instruktörer	webbaserad enkät, samlad svarsmaterial utgör ca. 2 sammanfattade sidor	18-05-09 - 18-05-20
Enkäter		2 st överordnade	webbaserad enkät, samlad svarsmaterial utgör ca. 2 sammanfattade sidor	18-05-09 - 18-05-20

Bilaga 3 - Intervjuguide - Fokusgrupp med instruktörer

Intervjuguide

-Fokusgrupp med instruktörer

Introduktion

- Etik: Inspelning? Användning av materialet
- Presentation av oss och vår roll
- Studiens fokus och syfte/Utvärdering/"Före"-material

Inställning - ca 10 min

- Varför behövs PAR-projektet?
 - Utifrån yrkesgrupp?
 - Upplevelser av utsatthet
 - Hur tror ni ungdomarna ser på er?
 - Urval - Varför blev just ni utvalda/tilldelade uppgiften?

Scenario/tankeexperiment med hypotetiskt exempel - ca 10 min

- Om jag vore ny på er arbetsplats, och skulle på s.k. risk-utryckning i Biskopsgården (där de deltagande skolorna ligger) för första gången...
 - Vad skulle ni ha för tips/råd till mig?
 - Är det något speciellt jag ska vara vaksam på?
 - Hur bör jag/bör jag inte agera?

Ömsesidighet - ca. 10 min

- Mycket information om hur PAR ska förändra ungdomarnas inställning, men hur kommer projektet åt en förändring i de professionellas inställning?
- Med tanke på:
 - PAR:s syfte "...ska leda till ÖMSESIDIG förståelse och respekt.

Spontana tankar/förväntningar?

Bilaga 4 - Intervjuguide - Gruppintervjuer med yrkesutövare

Intervjuguide

-Gruppintervjuer med yrkesutövare/instruktörer

Totalt ca. 60 min

Etik

- Inspelning/Användning
- Presentation
- Sammanfattning projektveckan

Projektet - ca 10 min

- Vad tyckte ni?
- Bästa dagen?
- Svåraste dagen?
 - Utveckla
- Har ni delat med er av era upplevelser? Med varandra/kollegor/överordnade
- Planering/förberelser av föreläsningar?
- Påverkan efter en projektdag?
- Förutsättningar. Det av arbetsdag? Fritid?
- Urval. Valdes man ut, i så fall varför blev du/ni utvalda? Var det frivilligt, i så fall, varför ställde du/ni upp?
- (Ambulans - Varför delades veckan upp?)

Mötet med ungdomarna/skolorna - ca 10 min

- Intryck av ungdomarna?
 - Uppfattade skillnader flickor/pojkar? Olika bemötande?
 - Utveckla
- Intryck av lärarna?
 - Olika skolor, skillnad?
 - Vad bör läraarnas roll vara?
 - Disciplinering?

Yrkesgrupperna - ca 10 min

- Kände du/ni några av de andra instruktörerna sedan innan?
- Intryck av...
- Polis?
- Räddningstjänst?
- Ambulanssjukvård?
- Hur blev det att göra ett sådant här projekt tillsammans?
- Hur kändes det att ha observatörer av olika slag?

Påverkan - ca 10 min

- Lärdomar/Utveckling av mötet med ungdomarna? I er själva/varandra.
- Lärdom/Utveckling av samarbetet med övrig blåljuspersonal?
- Inverkan av lunchen i skolan?

Fokusgrupp

- Förväntningarna...
- Uppfyllda/Inte uppfyllda?

Förbättring av PAR

- Hur skulle PAR kunna bli bättre?
- Råd till framtida instruktör?

Bilaga 5 - PAR informationstext

Syfte

Polis, Räddningstjänsten och Ambulans genomför under våren 2018 ett pilotprojekt med syfte stärka relationen med ungdomar i lokalområdet Biskopsgården.

Genom metoden PAR som kommer från Botkyrka kommun stärker blåljusorganisationernas tillsammans relationen med ungdomar i sitt närområde. Genom dialog och interaktiva övningar ges möjlighet att samtala med ungdomar, där deras funderingar kring de lokala resurserna för polisen, ambulansen och räddningstjänstens arbete framkommer och besvaras för att skapa en ömsesidig förståelse och respekt. Trots den relativt korta tiden de träffas hinner de, enligt erfarenheter från Botkyrka bygga en god relation med ungdomarna som sedan förvaltas vidare via ungdomarna själva och under de möten som sker i vardagen i närsamhället.

Metod:

Polis, ambulans och räddningstjänst bjuder in ungdomar att medverka i PAR som innebär en förmiddag tillsammans. Ungdomarna och pedagogerna hämtas vid skolan

av det lokala bussföretaget för att tillsammans åka till brandstationen. Där delas ungdomarna in i tre grupper under tre lektioner träffar alla tre organisationer. Dagen avslutas med återsamling för gemensam avfärd till ungdomarnas för dagen inbjudna skola för att tillsammans äta lunch.

En digital enkätundersökning genomförs av eleverna ett par veckor före besöket och följs upp cirka två efter besöket. Kortfattat kan man se att ungdomarnas inställning innan besöket är negativ och misstänksam. Ambulansen och räddningstjänsten har inte lika många negativa uppfattningar innan träffen som polisen. Det man kan se i uppföljningen är att polisen har fått en 40-procentig ökning i positiv riktning och detta genom ett möte på 50 minuter.

Polisens uppdrag och befogenheter.
Straffmyndig, vad innebär det?
Olika scenarier om etiska dilemman
som ungdomar kan ställas inför.

Dialog med ungdomar om begreppet
ambulans där ungdomarna fick
associera fritt.
Olika typer av larm och
prioriteringar. Hur många
ambulanser finns det i området.

Räddningstjänsten presenterar sin organisation i stort, vilka olika typer av verksamheter de har och olika specialistfunktioner. De informerar brandvarnare, brandsläckare och brandfilt och hur de ska användas.

PAR jämfört med MBU

Syftet med både PAR och MBU är att bygga positiva och varaktiga relationer men där MBU går mycket längre och mer i djupet, i och med att den verksamheten är mer omfattande och långvarig. Jag upplever inte att de här på något sätt tar ut varandra utan kan istället ses som ett komplement till varandra där MBU på ett naturligt sätt tar över när eleverna blir något år äldre och ytterligare förstärker bilden av respektive organisation. PAR har förmågan att med liten resurs träffa många ungdomar i en påverkansbar ålder och MBU vänder sig till en lite mindre skara ungdomar men på ett djupare sätt.

Bilaga 6 - Enkät till deltagande instruktörer

Uppföljning av PAR-projektet Biskopsgården 2018

-Frågor till deltagande instruktörer

Tack för att du deltar i denna uppföljande enkät. Observera att alla svar är anonyma och enbart kommer att användas för att tolka det hittills insamlade materialet.

1. Har PAR-projektet gett förutsättningar för att förändra relationen till ungdomar från Biskopsgården?

Ja

Nej

Oförändrat

Utveckla gärna ditt svar...

2. Har du haft någon kontakt med övrig blåljuspersonal sedan PAR-projekt?

Ja

Nej

Om ja, hur var den kontakten jämfört med innan projektet?

3. Har PAR-projektet förbättrat möjligheterna till effektiv samverkan med övrig blåljuspersonal?

Ja

Nej

Vet ej

Utveckla gärna ditt svar...

4. Vad har, enligt din mening, varit det bästa med PAR-projektet?

5. Skulle du rekommendera andra att medverka i projektet?

Ja

Nej

Vet inte

Kanske

Utveckla gärna ditt svar...

Tack för ditt deltagande!

Bilaga 7 - Enkät till instruktörernas överordnade

Uppföljning av PAR-projektet Biskopsgården 2018

-Frågor till instruktörers överordnade

Tack för att du deltar i denna uppföljande enkät. Observera att alla svar är anonyma och enbart kommer att användas för att tolka det hittills insamlade materialet.

1. Vad har, enligt din mening, varit det bästa med PAR-projektet?

2. Anser du, som överordnad, att PAR-projektet lett till att arbetslaget förändrat sitt arbetssätt?

Ja

Nej

Oförändrat

Utveckla gärna ditt svar...

3. Har du sett någon förändring i hur samverkan med övrig blåljuspersonal fungerar sedan PAR-projektet?

Ja

Nej

Oförändrat

Vet ej

Utveckla gärna ditt svar...

4. Skulle du rekommendera medverkan i PAR-projektet till andra stadsdelar/organisationer?

Ja

Nej

Vet inte

Kanske

Utveckla gärna ditt svar...

Tack för ditt deltagande!